

GYÖRY TIBOR (1869–1938): AZ ORVOSTUDOMÁNYI KAR 1848-BAN ÉS 1849-BEN¹

**Digitalizálták a Magyar Tudománytörténeti Intézet és a Semmelweis Orvostörténeti
Múzeum, Könyvtár és Levéltár munkatársai, Gazda István vezetésével
Közreműködött: Kapronczay Károly és Szállási Árpád**

Kitört a forradalom s a helyzetet súlyosbítólag a kolera is, mely már május végén fenyegetett Oláhország felől. Július 3-án mutatkoztak az első estek Brassóban és vidékén, majd augusztus 9-én Gyöngyösön s október 20 körül Buda-Pesten, miért is a Honvédelmi Bizottmány október 27-én egy kizárólag csak a kolerával foglalkozó bizottmányt neveztetett ki Pólya József dr. elnöksége alatt, melynek tagjai Sauer Ignác és Eckstein Frigyes voltak.

Az 1848/49. tanév megnyitása elhalasztatott, az ifjúság nagy része fegyverbe állt s a tábori igazgató-főorvossá kinevezett Stáhly helyébe május 1-jén a kereskedelemügyi minisztérium egészségügyi osztályának tanácsadójává és az ország főorvosává kinevezett Sauer tanár az országos nemzetőrségi tanács elnökétől, Baldaccitól, május 21-én azt a felhívást kapta, hogy tíz önkéntes honvéd zászlóaljhoz 10 fő- és 30 alorvos alkalmazására tegyen előterjesztést, amelyet Sauer június 14-én már be is mutatott a kiszemelték névsorával együtt. Csausz kari alelnök (dékán) is eleget tett a hozzáintézett felhívásnak, jelentvén, hogy „az egyetem szent kötelességének tartotta”, miszerint ha a városi kórházak nem bizonyulnának elegendőknek a táborból érkező betegek és sebesültek befogadására, az orvoskari kórodákon kívül a II. és III. emeleten levő termeket is rendelkezésre fogja bocsátani. Október 2-án Balassa és Stáhly már jelenthette a minisztériumnak, hogy az egyetemi kórodák sebesült és beteg magyar harcosok részére be vannak rendezve. Október 24-én intézkedés történt, hogy „hadi akadémia hiányában” rövid tanfolyam rendeztessék tábori orvosok és sebészek nemkülönben a tábori kovácsok számára. Az előbbi tanfolyam november 15-i kezdettel s tavaszig tartólag Balassa vezetése alatt volt megtartandó, az utóbbi pedig Zlamálé alatt, mindkettjük asszisztenseinek segédlete mellett. November 17-én Stáhly tábori igazgató-főorvos aláírásával „a Hadügyminister a Közoktatási ministeriumnak” átírt, kérve, hogy kezdessen meg azonnal az egyetemen a betegápolásról nyilvános népszerű előadásokat, mégpedig félévente két tanfolyamot. A közoktatási miniszter, december 6-án kelt értesítése szerint, a kívánt intézkedéseket megtette. November 27-én a Honvédelmi Bizottmány is megkereste a minisztériumot, hogy a hadi kórházakban nagyon

¹ Forrás: Györy Tibor: Az orvostudományi kar története 1770–1935. Bp. 1936. Pázmány Péter Tudományegyetem. (A Pázmány Péter Tudományegyetem története 3.) pp. 490–492.

A szerző által felhasznált levéltári források:

Linzbauer: Codex III/5. 920., 926., 931., 932., 943., 945.

MOL Közokt. 1848. Fons. 9. Pos. 195.

MOL Közokt. 1848. Fons. 8. Pos. 205.

MOL Orvokari. 1848. Pos. 144., 154.

MOL Orvokari. 1848. Pos. 161.

MOL Geringeri iratok 3981:1849.

Min. Konferenz 2518:1850.

MOL Budai helytartóság 5662:1850, 11.410:1850.

Min. Konferenz 3191:1850

nélkülözött jól képzett ápolószemélyzet kiképzésére utasítsa Bräuer József rk. tanárt, aki „főkötelességének tartsa” az elméleti és gyakorlati betegápoló előadások haladéktalan megkezdését. Egyidejűleg a hivatalos lapban jelentkezésre buzdító felhívás tétetett közzé. December 17-én Balassa orvoskari igazgató jelentést tett a közoktatási miniszternek, hogy az előadások folyamatbátételéről Stáhlyval egyetértőleg már intézkedett. December 22-én Balassa kérelmet terjesztett fel a közoktatási miniszterhez, melyben arra való hivatkozással, hogy a közbejött háborús körülmények miatt az egyetemi kórodákat bővítő építkezések elmaradtak, az orvoskari épületben elhelyezett állat- és ásványgyűjtemények, nemkülönben a lakószobáknak berendezett helyiségek kiüríttessenek.

1849. január 5-én a császári hadsereggel Pestre bevonult Windisch-Grätz „ideiglenes polgári közigazgatást” nevezett ki, mely február 14-én tudatta az egyetemmel, hogy a múlt év április havában megszüntetett, illetve a minisztériumnak helyet adó Helytartótanácsot visszaállította, fennhatósága alá helyezve az egyetemet, melynek királyi biztosává gróf Cziráky János neveztetett ki. Új reményeket megcsillogtató fordulatot vettek azonban az ügyek Görgei Artúr diadalmas fegyvertényei folytán, melyek Windisch-Grätz eltávolításához vezettek, aki április 14-én ki is vonult az országból, mire a május 2-től vallás- és közoktatásügyi miniszter Horváth Mihály 18-án rendeletet küldött az egyetemhez, mely szerint valamennyi tanárnak s az egész személyzetnek kötelessége igazolnia magát aziránt,

„...hogy a bitór kormány Pesten mulatása alatt azzal semmi összeköttetésben nem állottak s magokat általában hazafi kötelességek szerint viselték, ...csak azok tarthatván számot arra, hogy hivatalukban meghagyatnak s megerősíttetnek, kik ilyképen magokat teljesen igazolandják.”

Hős honvédségünk május 21-én Budát is visszafoglalta, bizakodás lett úrrá a lelkeken, míg aztán július 19-én Haynau Pestre érkezett s megkezdte kíméletlen hóhérmunkáját.